

The Rambam however, doesn't play down the problem of כתבם, if anything he maximizes the issue:

רמב"ם הלכות עדות פרק ג הלכה ד
דין תורה שאין מקבלין עדות לא בדיני ממונות ולא בדיני נפשות אלא מפי העדים שנאמר על פי שנים עדים מפייהם ולא מכתב ידן, אבל מדברי סופרים שחותכין דיני ממונות בעדות שבשטר אף על פי שאין העדים קיימים כדי שלא תנעול דלת בפני לוי, ואין דנין בעדות שבשטר בדיני קנסות ואין צריך לומר במכות ובגלות אלא מפיהן ולא מכתב ידן.

כסף משנה הלכות עדות פרק ג הלכה ד
[ד] דין תורה שאין מקבלין עדות וכו'. בפרק גט פשוט (דף קס"ח) תנן מי שנמחק שטר חובו מעמיד עליו עדים וכו' והם עושין לו קיומו ובב"ק פרק הגוזל קמא (דף פ"ה) גבי שורף שטרותיו של חבירו פרכינן אי דאיכא סהדי דידיעי מאי הוה (כתיב) בשטרא ליכתבו ליה שטרא מעליא וקשה היכי מצו כתבי הא ביבמות פ' ד' אחין (דף ל"א): אמרינן דהיינו טעמא דלא כתבינן זמן כשמקדש בשטר משום דאית לן לאנחי גבי סהדי וזמנין דלא דכירי וחזו בכתבא ואתו ומסהדי ורחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם והתוספות האריכו ביישוב קושיא זאת בפ"ב דכתובות ופ"ג דכתרא ופ' ד' אחין ועיין בהרי"ף פ' ד' אחין ומדברי רבינו למדנו תירוץ יפה דא"נ דדין תורה מפיהם ולא מפי כתבם בין בדיני ממונות בין בדיני נפשות ורבנן הקילו בדיני ממונות כדי שלא תנעול דלת בפני לוי וההיא דפ' ד' אחין דהוי דיני נפשות לא מצו מסהדי דאוקמוה אדין תורה וההיא דהגוזל דמצו מסהדי בדיני ממונות היינו מדרבנן כדי שלא תנעול דלת בפני לוי ולכן בקנסות ומכות וגלות דלא שייך נעילת דלת אין דנין על פי כתב ידן והר"ש בר צמח כתב שאין דברי רבינו מכוונים דודאי עדים החתומים בשטר כשרין ומקרא מלא דבר הכתוב (ירמיה ל"ב) שדות בכסף יקנו וחתום עכ"ל. ואני אומר דאי מהא לא קשיא דהאי קרא דברי קבלה הוא ולא דבר תורה אך קשה לי דאמרינן בכמה דוכתי מהם סוף פרק ב' דכתובות (דף כ"א) כיון דקיום שטרות דרבנן הימנו רבנן בדרבנן אלמא דמדאורייתא עדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד ולא בעי קיום וצ"ע:

רמב"ם הלכות אישות פרק א הלכה ב
וליקוחין אלו {קידושין} מצות עשה של תורה הם, ובאחד משלשה דברים האשה נקנית, בכסף או בשטר או בביאה, בביאה ובשטר מן התורה

השגות הרמב"ן לספר המצוות לרמב"ם שורש ב
וכבר יצא עוד הענין הזה בדברי הרב עליו השלום להפסד גדול שכתב בספר שופטים (עדות פ"ג ה"ד) דין תורה שאין מקבלין עדות לא בדיני ממונות ולא בד"נ אלא מפי העדים שנ' על פי שנים עדים מפייהם ולא מפי כתבם אלא מד"ס שחותכין דיני ממונות בעדות שבשטר אף על פי שאין העדים קיימין כדי שלא תנעול דלת בפני לוי ואין דנין בעדות שבשטר בדיני קנסות ואצ"ל במכות ובגלות אלא מפייהם ולא מפי כתבם. ועוד חזר וכתב (שם רפ"ו) כבר בארנו שקיום שטרות מדבריהם כדי שלא תנעול דלת בפני לוי. ואף על פי שמצא הרב בגמרא (קדושין כו א) שאמרו חתימת העדים מן הכתוב שנ' (ירמי' לב) שדות בכסף יקנו וכתוב בספר וחתום והעד עדים דן בזה שהוא מדרבנן כשאר כל דברי נבואה שהוא גוזר בהן שהם דרבנן ועם הסיוע הזה שמצא

לדבריו כפי דעתו ממה שאמרו (יבמו' לא ב, גטין עא א) מפיהם ולא מפי כתבם.)
 וכבר השיבו עליו חכמי הדורות בזה תשובות גמורות אינן נעלמות מכל מבין עם תלמיד, מהן שאנו דנין בגיטין
 בעידי חתימה בלבד והאשה המוציאה לפנינו גט חתום מקיימין אותו בחותמיו ומתירין אותה להנשא על פי
 עדות השטר. וזה לדברי הכל. ומפורש אמרו בפרק השולח (לד ב) והעדים חותמין על הגט מפני תיקון העולם
 והקשו (לו א) מפני תיקון העולם דאורייתא הוא דכתיב וכתוב בספר וחתום והעד עדים אמר רבא לא נצרכה
 אלא לר' אלעזר דאמר עידי מסירה כרתי תקינו רבנן עידי חתימה דזימנין דמייתי סהדי אי נמי דאזלו למדינת
 הים. עשו הלימוד הזה שלמדו מן המקרא וכתוב בספר וחתום והעד עדים דאורייתא. (ומה שאמרו קיום
 שטרות דרבנן כוונתם בו הפך מדברי הרב, לומר דמן התורה בלא קיום דנין בהן כמו שהזכירו בתחילת גיטין
 ג א) בדין הוא דקיום שטרות לא ליבעי כדאמר ריש לקיש עדים החתומין על השטר נעשה כמי שנחקרה
 עדותן בב"ד ורבנן הוא דאצרוך והכא משום עיגונא אקילו בה רבנן. ומפני זה אמרו (כתובות כח א) כיון דקיום
 שטרות דרבנן הימנינהו רבנן בדרבנן)... ובגמ' יבמות (לא ב) אמרו בזמן דשטר דבגיטין להצלה דידה קא
 אתי ובקדושין לחובה קא אתי וזמנין דבת אחותו ומחפה עליה ואי גבה דידה מחקא ליה. שאילו יצא שטר
 לפנינו נדונת כאשת איש בחנק. אבל מה שאמרו מפיהם ולא מפי כתבם אינו בשטר שבעל דבר כותבו כגון
 גיטין וקידושין והלואות ומכירות. וכבר נתפרש זה ביד גדולי המפרשים בראיות גמורות אין זה מקום לבארם.
 אבל חתימת עדים דאורייתא היא נלמד מוכתוב בספר וחתום .

חידושי ר' חיים הלוי הלכות עדות פרק ג

הלכה ד

[ד] דין תורה שאין מקבלין עדות לא בדיני ממונות ולא בדיני נפשות אלא מפי העדים שנאמר על פי שנים
 עדים מפיהם ולא מכתב ידן אבל מדברי סופרים שחותכין דיני ממונות בעדות שבשטר וכו' עכ"ל.
 והרמב"ן בספר המצות שרש ב' הקשה עליו וז"ל מהן שאנו דנין בגטין בעדי חתימה בלבד והאשה המוציאה
 לפנינו גט חתום מקיימין אותו בחותמיו ומתירין אותה להנשא על פי עדות השטר וזה לדברי הכל עכ"ל.
 והנה קושיית הרמב"ן על הרמב"ם נחלקת לשנים, חדא דהיאך הדין באם גירש או קידש בשטר שיש עליו
 עדים שפיר דמי, הא קיי"ל דהמגרש והמקדש בלא עדים לאו כלום הוא, וא"כ להרמב"ם דלא חשיבא עדות
 כלל מדין תורה, מפני מה מהניא עדות שבשטר לשויה גירושין וקידושין על פי עדות זו. ואם כי בזה פליגי ר"מ
 ור"א אי עדי חתימה כרתי או עדי מסירה כרתי, אכתי קשה לר"מ איך מהני עדי חתימה הא הוי מפי כתבם.
 וביותר קשה על הרמב"ם בעצמו שפסק בפ"א מה' גירושין הט"ז וז"ל חתמו בו שנים ועבר ונתנו לה בינו
 לבינה וכו' ה"ז כשר הואיל ועדים שבו כשרים והרי הגט יוצא מתחת ידה עכ"ל, הרי דפסק להדיא דעדי חתימה
 מהני לכו"ע אפילו לר"א, ואמאי הא הוי מפי כתבם, הא חדא. ועוד קשה על הרמב"ם, דאמאי סמכינן באשה
 המוציאה גט לפנינו לומר שנתגרשה, וסומכין על זה ע"י עדי חתימה שבגט, והרי להביא ראיה שנתגרשה
 בעינן עדות גמורה מדין תורה, משום דאין דבר שבערוה פחות משנים, ועדות זו פסולה מדין תורה, משום
 דהויא מפי כתבם להרמב"ם.

והנה על קושייתו הראשונה י"ל, דהא דלא מהני מפי כתבם, הוא רק לענין דין הגדת עדות, דמפי כתבם לא
 חשיבא הגדה כלל, אבל לענין דין דינא דהמקדש בלא עדים לאו כלום הוא, הרי אין זה שייך להגדת עדים,
 אלא דבעינן עדים על מעשה הגירושין וקידושין, ולזה שפיר מהניא גם עדות שבשטר, דנהי דלא חשיבא הגדת
 עדות, אבל עדות מ"מ הויא, ומועלת לשויה גירושין וקידושין. אבל הקושיא השניה תקשי עדיין, דאיך סמכינן
 על השטר לענין ראיה שנתגרשה, דבזה הרי בעינן גם הגדת עדות, ככל עדות דעלמא, כיון דאין דבר שבערוה
 פחות משנים, ואיך סמכינן אשטרא דהוי מפי כתבם. אכן באמת דגם קושיא הראשונה במקומה עומדת, דהרי

כל עדי חתימה אינם יודעים כלל מגוף הגירושין וקידושין, וליכא רק הגדתן שמעידין על הגירושין וקידושין, או על השטר, ובעל כרחך צ"ל, דזהו גזירת הכתוב, דהגדתן שבשטר משויא ליה לשטרא וחשיבא גם עדות ראייה על גוף המעשה של הגירושין וקידושין וכדומה, וא"כ הרי כל זה לא שייך רק אם נימא דהויא הגדה כשרה, ואז ממילא חזר בו כל הגזירת הכתוב של שטרות, אבל לדעת הרמב"ם דהויא הגדה פסולה, משום דהויא מפי כתבם, א"כ ממילא אין כאן עדות כלל, וקשה דאיך מהני עדי חתימה בלא עדי מסירה, והא כיון דבטלה הגדתן הרי אין כאן שום עדות לאשווייה שטרא, וממילא אין כאן עדות על עצם הגירושין וקידושין, והוי מקדש ומגרש בלא עדים דבטל הגירושין וקידושין. ועוד דלא הוי שטר כלל, וכדקי"ל דבעינן עדי חתימה או עדי מסירה גם לענין אשוויי שטרא, וכמבואר בכתובות דף י"ח ע"ב דיסוד השטרות הוא משום דעדים החתומין על השטר נעשה כמו שנחקרה עדותן בב"ד, וקשה על הרמב"ם שפסק דהמגרש בעדי חתימה לבד מהני, דהא הוי מפי כתבם, וצ"ע.

ונראה לומר, דהנה באמת הרי מבואר בגטין דף ע"א [ע"א] דעדות בכתב בטלה, מהך דרשא דמפיהם ולא מפי כתבם, ופשוט דאין זה סותר לדין שטרות דעדותן בכתב קיימת, משום דשני דינים הם, עדות בכתב פסולה, ועדות שבשטר כשרה, ובזה גם הרמב"ם סובר כן, ורק דאם באנו לדון איזו מקריא עדות שבשטר, בזה חולק הרמב"ם וס"ל, דאין שטר אלא מה שנעשה לקנין, כמו גירושין וקידושין ושחרורים וקנינים וכדומה, דאיכא עלייהו דין שטר מדין תורה, אבל מה שנעשה רק לראיה בזה דעת הרמב"ם דלא מקרי שטר, אלא עדות בכתב, ועל כן פסול בהו מפי כתבם. האומנם כי גם לדעת הרמב"ם הרי עיקרן של שטרות הוא רק במה שנעשה מדעת המתחייב, וכדעת כל הראשונים, אבל מ"מ זהו דין בפני עצמו דלא חייל דין שטר רק היכא שנעשה לקנין, ועל כן כל שטרי ראייה, אף דנעשו כדין שטרות, מ"מ לא חייל עלייהו דין שטרות, והויין רק עדות בכתב, ופסולים משום מפי כתבם, ורק מדרבנן הוא דעדותן מתקיימת ונוהג בהן דין שטרות, אבל אה"נ דשטרי מעשה וקנין גם לדעת הרמב"ם הם מדין תורה, ומועילין בין לגמר מעשה ובין לעדות, ומיושב היטב דעת הרמב"ם.

והנה בסנהדרין דף ל"ב [ע"ב] איתא ולטעמיך תקשי לך מתני' שטרי חוב המוקדמין פסולים והמאוחרין כשרים ואי ס"ד בעינן דרישה וחקירה מאוחרים אמאי כשרים וכו' אר"ח דברי תורה אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות בדרישה וחקירה שנאמר משפט אחד יהיה לכם ומ"ט אמרו דיני ממונות לא בעינן דרישה וחקירה כדי שלא תנעול דלת בפני לוי, וקשה לפי"ז מהא דתנן בגטין דף פ"ו [ע"א] דגט שאין בו זמן אם נישאת הולד כשר, וקשה דהרי התם מדאורייתא בעינן דרישה וחקירה, וכיון דאין בו זמן הלא הגט פסול דבר תורה, ואמאי אין הולד ממזר, וכבר הקשה זאת הנמוקי יוסף, ותירץ משום דאפקעינהו רבנן לקידושין מיניה. ואכתי קשה לפי"ז מהא דקאמר הגמ' בגטין דף י"ז [ע"א] מפני מה תקנו זמן בגטין ומפרש שם משום בת אחות או משום פירי, וקשה והלא מדאורייתא בעינן זמן משום דרישה וחקירה, דבלאו הכי פסול. וכן קשה מהא דאיתא ביבמות דף ל"א דבשטר קידושין לא תקנו זמן משום דלא שייך הך תקנתא דשמא יחפה ומשום פירי, וקשה דהרי אכתי מדאורייתא בעינן זמן משום דרישה וחקירה. וכן קשה מהא דאיתא שם דבשטר שיחרור לא בעינן זמן, והלא מדאורייתא בעינן זמן משום דרישה וחקירה, וא"כ הוא עבד גמור מדאורייתא לכל דבריו. ובהא לא שייך תירוץ של הנ"י משום דאפקעינהו רבנן לעבדות מיניה, דהלא אם גם אפקעינהו לא עדיף מהמפקיר עבדו דצריך גט שיחרור, ואם נימא דאפקעינהו רבנן לעבדות מיניה כמו שלא היה עבד מעולם, א"כ אין כאן גירות כלל, דהלא גייר עצמו רק לשם עבדות ולא לשם ישראל, וחסר לו קבלת עול מצות הנוהגים בישראל ולא בעבדים, וגם בעיקר הגירות חסר לו הא דלשם ישראל, ואם אין כאן עבדות אין כאן גירות כלל, והא קיי"ל ביבמות דף מ"ח דבשעה שמשתחרר לא בעינן דעתו ומטבילין אותו בעל כרחו, ולדעת הרבה מהראשונים טבילה זו אינה אלא מדבריהם, משום שכבר גייר עצמו בשעה שנעשה עבד, ובעל כרחך מוכרח דלא אפקעינהו רבנן לעבדות מיניה, וא"כ אמאי א"צ זמן. ובאמת דכמה דיני עדות ליכא בשטרות, וכדתנן בגטין דף י"ז דנחתם בלילה כשר, והרי קי"ל דאין מקבלין עדות בלילה.

ועל כן נראה פשוט, דזה דקאמר הגמ' עדים החתומין על השטר נעשה כמו שנחקרה עדותן בב"ד, זהו כל עיקר גזירת הכתוב דשטרות, דלא שייכי גבייהו כל דיני קבלת עדות והגדת עדות, והרי עיקר יסוד קבלת עדות היא דוקא בפני ב"ד, והכא בשטרות לא בעינן ב"ד כלל, וממילא כיון דלא בעינן ב"ד לא בעינן דרישה וחקירה ולא בעינן דוקא ביום, דכל זה לא נאמר אלא בב"ד איך יקבלו העדות, אבל מאחר דבשטרות לא בעינן ב"ד, לא בעינן כל הדינים הנאמרים בקבלת עדות, וזהו הדין דעדים החתומין על השטר נעשה כמו שנחקרה עדותן בב"ד, דלא בעינן בשטרות כל דיני קבלת והגדת עדות. והא דפריך הגמ' בסנהדרין על שט"ח המאוחרין אמאי כשרים הא בעינן דרישה וחקירה, היינו משום דהתם קאי על שטרי ראייה, דאין עליהם דין שטר כלל, רק דין עדות בכתב, וכמו שכתבנו למעלה בדעת הרמב"ם, ועל כן שפיר פריך הגמ' אמאי לא בעינן דרישה וחקירה, משא"כ בשטרי גירושין וקידושין ושיחרור וקנין, דדין שטר עליהם, ובשטר הרי לא בעינן דרישה וחקירה, וכמו שנתבאר למעלה, ועל כן שפיר כשרים דבר תורה גם באין בהם זמן. עכ"פ נתבאר, דהא דאמרין בגמ' עדים החתומין על השטר נעשה כמו שנחקרה עדותן בב"ד, נכלל בזה דלא בעינן בשטרות כל דיני קבלת עדות והגדתה, וגם נתבאר דזה דוקא בשטרי קנין, דדין שטר עליהם, אבל לא בשטרי ראייה, ולפי"ז שפיר פסק הרמב"ם בהך פסולא דמפי כתבם, דזהו ג"כ פסול האמור בדין הגדת עדות, דשטרי ראייה מדאורייתא פסולים משום דהויין מפי כתבם, ולא תקשי עליה משטרי גירושין וקידושין וקנין ושיחרור דכשרים מדאורייתא, ולא פסלינן להו משום מפי כתבם, דהתם הלא דין שטר עליהם, ובשטרות הרי לא בעינן דין הגדת וקבלת עדות וכמו שנתבאר, ועל כן לא שייך בהו גם פסולא דמפי כתבם ג"כ.

ולכאורה אכתי יש לפקפק בזה, דכל זה ניחא רק הא דלא בעינן יום ולא מפיהם בשטרות, משום דזהו דין איך יגידו העדים עדותן, וזה לא בעינן בשטרות, אבל הא דבעינן דרישה וחקירה הוא דין בעצם העדות, דאימתי סמכינן על עדותן ועדותן מתקבלת רק בעדות דרושה וחקורה, א"כ אכתי תקשי אמאי לא בעינן דרישה וחקירה בשטרות כיון דהוי דין בעצם העדות. אכן הרי איתא בסנהדרין דף ע"ח [ע"א] ובב"ק דף צ' [ע"ב] ובר"ה דף כ"ו [ע"א] דההורג בפני ב"ד חייב מיתה משום דלא תהא שמיעה גדולה מראיה, והא ודאי דאין הב"ד נאמנים יותר מהעדים, וא"כ קשה הלא חסר הך דינא דרישה וחקירה, דהרי לא בעינן שידעו הב"ד היום והשעה, דאם נימא שיתקיים בב"ד הדין של דרישה וחקירה בראייתן, הלא אז דין עדים על הב"ד ואין עד נעשה דיין, אלא ודאי, דנהי דדרישה וחקירה הוי דין בעצם העדות, אבל מ"מ כל זה הוא היכא דעדותן צריכה להתקבל, אבל בלאו הכי לא בעינן כלל דרישה וחקירה בעדותן, וא"כ בשטרות דלית בהו דין קבלת עדות, ממילא דלא בעינן בהו דרישה וחקירה ג"כ, וכמו שנתבאר.

ובזה ניחא מה דקשה עדיין בהסוגיא דסנהדרין שהבאנו דשטרי ראייה צריכין דרישה וחקירה משום דדינן כעדות בכתב, וקשה דהרי כל זה הוא מדבר תורה, אבל מדבריהם הרי פשיטא דגם שטרי ראייה דין שטר עליהן. כמבואר בכתובות דף י"ח [ע"ב] דגם בשטרי ראייה אמרינן עדים החתומין על השטר נעשה כמו שנחקרה עדותן בבית דין, וקשה דמאי פריך בגמ' על שטרי חוב המאוחרין דחסר דרישה וחקירה, והא לפי מה דתקינו רבנן דגם שטרי ראייה יהיה דין שטר עליהם, א"כ הא לא בעו דרישה וחקירה, וכמו דכשר בהו מפי כתבם כמו כן לא בעינן דרישה וחקירה. אכן לפי המבואר דדרישה וחקירה הוי מעצם העדות, ואך דבשטרות הוי דינא דלא בעינן דרישה וחקירה, א"כ י"ל דאפילו לבתר דתקינו רבנן דגם שטרי ראייה יהיו בכלל שטרות, מ"מ כל זה הוא רק לענין מפי כתבם וכדומה, דהויין רק מדיני הגדת עדות, אבל בכל הצורך לעצם העדות, בזה דיני עדות עלייהו, ובעינן שתהא עדותן מועלת וכשרה, והא דשטרי ראייה דין שטרות עליהם אף בלא דרישה וחקירה, הוא רק משום התקנה דגם עדות דיני ממונות לא בעיא דרישה וחקירה, וזהו דפריך הגמ' על שט"ח המאוחרין דהא חסר דרישה וחקירה, ומשני דעדות דיני ממונות לא בעיא דרישה וחקירה. ועיין ברמב"ם פ"ח מה' עדות שפסק דהעדים ששכחו עדותן נתבטל השטר, הרי דס"ל דגם לבתר התקנה מ"מ כל שטרי ראייה דין עדות עליהם בכל הנוגע לעצם העדות, ואפילו לדעת הראב"ד שחולק שם, הוא רק היכא דהשטר כבר נעשה

בהכשר, אבל לענין אשוויי שטרא מתחלה, י"ל דגם לדעת הראב"ד בעינן שתהא עדותן כשרה בכל הנוגע לעצם העדות, וכפי המבואר בסוגיא דסנהדרין שהבאנו.

והנה ביבמות דף ל"א [ע"ב] ומפני מה לא תקנו זמן בקידושין וכו' אבע"א משום דלא אפשר היכא ליעביד וכו' לינחה גבי עדים אי דזכירי ליתו ליסהוד ואי לא זימנין דחזו מכתבא ואתו ומסהדי ורחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם, וכבר הקשו הראשונים דבשטרות הא ליכא להך פסולא דמפיהם ולא מפי כתבם. ונראה לומר, דהנה בפ"ח מה' עדות הל"ה כתב הרמב"ם ז"ל אחד הכותב עדותו על השטר או שנמצא כתוב בפנקסו בכתב ידו פלוני העיד אותי עליו ביום פלוני בכך וכך אם זכר מעצמו או הזכירוהו אחרים ונזכר מעיד ואם לאו אסור להעיד שאין זה דומה אלא למי שאמר לו אדם נאמן פלוני יש לו אצל פלוני כך וכך והעיד הוא שיש לזה אצל זה והוא אינו יודע מן הדבר כלום אלא מפי האחר שמע והעיד עכ"ל, וקשה למה נקט הרמב"ם טעמא דביטול עדות זו משום דהוי עד מפי עד, והרי בסוגיא דיבמות מבואר דעדותן בטלה משום דהויא מפי כתבם. אכן נראה דשני הטעמים אמת, דאם באנו לדון שעדותו הראשונה שבכתב ידו הוא מביא לב"ד, בזה הוי הפסול משום דהוי מפי כתבם, ואין זה עד מפי עד, כיון דעדות של עצמו הוא שמביא לב"ד, אבל אם נימא דעתה הוא מעיד עדות כשרה על פי מה שנודע לו מהשטר שנחקר בבית דין, זה הוי עד מפי עד, דזה שנעשה שטר ונחקרה עדותן לא חשיבא עדות עצמו, ועל כן הוי עד מפי עד. ומעתה הרי ניחא הסוגיא דיבמות דקאמרה דהוי מפי כתבם, ואף על גב דכל שטרות דעלמא לא הויין מפי כתבם, דבאמת בשטר איכא תרי דיני, דין תורת עדות שבו, וגם זה דהוי שטר ונחקרה העדות שבו, והעדות ממה נפשך בטילה, דמדין תורת שטר שבו הוי עד מפי עד, ובלאו האי טעמא דשטר דהוי כמו שנחקרה עדותן הא הוי מפי כתבם, ועדותן ממה נפשך בטלה. ואשר על כן זהו שהביא הרמב"ם גם הך טעמא דעד מפי עד, משום דקשה בהסוגיא דיבמות דבשטרות הא ליכא להך פסולא דמפי כתבם, ועל כן מיישב הרמב"ם דכל עיקר דין שטר דכשר ביה מפי כתבם, הלא זהו רק במה שנחקרה עדותן בבית דין, ולענין לסמוך על זה הוי עד מפי עד. והמבואר מזה, דדעת הרמב"ם דבשטרות ליכא לפסולא דמפי כתבם ומשום טעמא דעדותן כמו שנחקרה בבית דין, והיינו כמו שכתבנו דלהכי לא בעינן בשטרות כל דיני קבלת והגדת עדות, וכמו שנתבאר. וצ"ל דהטעם דעד מפי עד שהזכיר הרמב"ם הוא רק משום שטר, אבל לענין כתב ידו בחדא מתרי טעמי סגי, או דהוי עד מפי עד, או דהוי מפי כתבם.

ובאמת קשה מאד לפי דברי הרמב"ן דגם שטרי ראייה דין שטר עליהן, ואית בהו הך דינא דעדים החתומים על השטר נעשה כמו שנחקרה עדותן בבית דין, ואפילו הכי אמרינן בסנהדרין דמדבר תורה בעינן דרישה וחקירה, א"כ קשה משטרי גירושין וקידושין ושיחרור דכשרים דבר תורה אף שאין בהם זמן, והא חסר דרישה וחקירה. ונראה לומר, דהנה בהא דאמרה תורה דבעינן בעדים דרישה וחקירה, חדשה התורה בזה שני דברים, אחד דהעדים צריכין להיות דרושים וחקורים, והב' דהחקירות הן מגופה של עדות, דאי לאו קרא הוה אמינא דהחקירות אינם שייכים לגופה של עדות, ודבר אחר הוא, והשתא מקרא ידעינן דהחקירות הן כגופה של עדות. והשתא בשטרות דגזירת הכתוב דלא בעינן בהו דרישה וחקירה, היינו רק דגילתה התורה דבשטרות לא בעינן דרישה וחקירה, וכשר בלא זה, אבל מ"מ אם כתבו בשטר דהרישה וחקירה, הא מיהא דגם זה הוא בכלל גוף העדות שבשטר, וממילא בהוכחשו בחקירות הויא עדות שבטלה מקצתה דבטלה כולה. וגם דנהי דלא בעינן דרישה וחקירה, אבל מ"מ דין הכחשה בדרישה וחקירה לא פקע מינייהו, ובטלה עדותן, כיון דהדרישה וחקירה הויין מגופה של עדות גם בשטרות. ולפי זה הרי נוכל לפרש קושיית הגמ' משט"ח המאוחרין, משום דמאוחרין הוי הכחשה בדרישה וחקירה דפסול גם בשטרות, וממילא לא קשה מגירושין וקידושין ושיחרורין שהבאנו דלא בעינן בהו זמן, דזה הא הוי רק חסרון דרישה וחקירה דכשר בשטרות.

והנה לפי זה נמצא, דלפי תירוץ הגמ' דתקנת חכמים כדי שלא תנעול דלת וכו', כשר בדיני ממונות גם בהוכחשו בדרישה וחקירה, ובאמת בזה נחלקו הרמב"ם והרמב"ן, דהרמב"ן סובר דלאחר תקנה גם בהוכחשו בדרישה וחקירה עדותן קיימת, הובאה דעתו בבעל התרומות שער כ"ט ח"ד, ועל כן שפיר נוכל לפרש קושיית הגמ' בסנהדרין משטר מאוחר, דהוי הכחשה בחקירות, ועל זה מתרץ הגמ' דתקנת חכמים היא דגם בהוכחשו

עדותן קיימת, אבל לשיטת הרמב"ם שפסק בפ"ג מה' עדות הל"ג דגם לאחר התקנה אם הוכחשו העדים בחקירות עדותן בטילה, א"כ בעל כרחך מוכרח לפי זה דמאחרין לא הויא הכחשה כלל, וקושיית הגמ' הויא רק משום דנהי דמאחר לא הויא הכחשה, אבל מ"מ לא עדיף מאין בו זמן דחסר דרישה וחקירה, וא"כ קשה משטרי גירושין וקידושין ושיחרורים כדלעיל, ובעל כרחך מוכרח לדעת הרמב"ם דשטרי ראייה לחוד ושטרי קנין לחוד, וקושיית הגמ' היא רק משטרי ראייה, ועולים יפה דברי הרמב"ם בפ"ג מה' עדות, וכמו שנתבאר למעלה, ודוק.

